

Eyii ɁerɁhtł'échú bet'a anats'ut'í gha godı ts'enıwę nı́dé, edire gots'é goahde:
communicationspublications@canada.ca

www.canada.ca/crown-indigenous-relations-northern-affairs

1-800-567-9604

TTY only 1-866-553-0554

QS-6401-100-DD-A1

Catalogue: R31-32Rs-PDF

ISSN: 2562-7104

© Her Majesty the Queen in Right of Canada, 2019.

Edire ɁerɁhtł'é sı́ı mólawá kədə t'á k'ola hólı q̄t'e. Edire yı́ dúle begots'íhɁá:

*Annual Report of the Implementation Committee, Délıne Final
Self-Government Agreement April 1, 2017 – March 31, 2018*

Ayíi Ghọ Agodi Sjí Gok'aréhtł'é

Kədə Ratł'é Há Dánj Bets'erízi	2
Kədə Nek'ónjā Anats'ehōj Hets'erízi	3
Beghọ ʔeratł'é 1 – Déljné Bek'é Négots'éʔá Gha Gok'aréhkwi Kə	4
Déljné Got'jné Government	5
Northwest Territories Government	5
Canada Government	5
Beghọ ʔeratł'é 2 – Ayíi Ghọ Agodi Há Begodí	6
FSGA Begodí Ts'é Ayíi Bet'áoréʔá Ghọ Zọ ʔeratł'é	6
Beghọ ʔeratł'é 3 – 2017-2018 Dágwat'j Há Ayí Ghọ Agorjdi	8
Déljné Bek'é Négots'éʔá Gha Gok'aréhkwi Kə	8
Sóba Náoweré Gha Gok'aréhkwi Kə	10
Beghọ ʔeratł'é 4 – Gonáq Gogha ʔehk'é Ats'enjwé Yágjhtsi	11
Bek'é Négots'éʔá Gha ʔerjhtł'é	11
Sóba Náoweré ghọ ʔehk'é Ats'enjwé Hohtá	11
Tax T'á K'énogkw'e Gha ʔehk'é Ats'enjwé	11
Appendix	12
Déljné gok'ayíi gha nẹ ʔerjhtł'é	12

Kədə Ratl'é Há Dánj Bets'erízi

ʔekw'ahtłdǎ: (Chief)

Pronunciation: eh-kw'ah-tee-day

Meaning: highest honest leader

ʔqhda: (Elders)

Pronunciation: own(h)-da

Meaning: Elders

Déljné:

Pronunciation: Deh-le-nay

Meaning: where the water flows

Déljné ʔqhda K'áowə Kə:

(name given to Elders Council)

Pronunciation: Deh-le-nay Own(h)-da Kah-way Kay

Meaning: Déljné (where the water flows)

ʔqhda (Elders)

K'áowə (Leader)

Kə (Group)

Déljné Got'jné ʔeʔadó: (name for the Constitution)

Pronunciation: Deh-le-nay Go-t'ee(click sound)-nay

Eh-y-ah-doe

Meaning: Déljné (where the water flows)

Got'jné (one group of people)

ʔeʔadó (Highest Law)

Déljné Got'jné Government (DGG):

Pronunciation: Deh-le-nay Go-t'ee(click sound)-nay

Meaning: Déljné (where the water flows)

Got'jné (one group of people)

Déljné K'áowedó Kə: (name given to Main Council)

Pronunciation: Deh-le-nay Kah-way-doe Kay

Meaning: Déljné (where the water flows)

K'áowedó (Highest Leaders)

Kə (Group)

Déljné Łénats'ehdǎ Dzené: (name given to the Community Gathering)

Pronunciation: Deh-le-nay See-eh-na-ts'ay-day

Dzeh-neh

Meaning: Déljné (where the water flows)

Łénats'ehdǎ (Gathering)

Dzené (Day/Date)

Dene Gha Gok'ə Réhkw'ı: (beneficiary board)

Pronunciation: Deh-nay Ga Go-k'ay-ray-kw'ee

Meaning: Dene (People)

Gha (for)

Gok'ə Réhkw'ı (sitting)

Dene K'ə Dats'eredı Kə:

(name given to the Justice Council)

Pronunciation: Deh-nay K'ay Da-ts'ay-ray-dee Kay

Meaning: Dene (People)

K'ə (on behalf of)

Dats'eredı (Prevention, Defending, Helping)

Kə (Group)

Kədə Nek'ó nı́ą Anats'ehǵı́ Hets'erızı

EIA	(GNWT) Gogha Takwə K'áogídá kə há Indigenous Affairs
DFN	Délıne First Nation K'ę Goretá eyı́á áredı
DGG	Délıne Got'ıne Government kə sǵı begho ǵeratǵ'ę 3 t'á edets'ę k'áogewə gha government hólı eyı́á áredı
FA	Sǵba Náoweré Gha ǵehk'ę Ats'enıwę hólı eyı́á áredı
FSGA	Délıne Edets'ę K'áots'erewə ǵerǵhtǵ'ę Dowé eyı́á áredı
GNWT	Northwest Territories Gogovernment eyı́á áredı
IC	Délıne Bek'ę Néhots'ęǵá Gha Gok'ǵréhkwi Kə
IP	Bek'ę Néhots'ęǵá Gogǵerǵhtǵ'ę
CIRNA	Canada Gogha Denewá Gohé Eghálageda Godahk'á Há Northern Affairs eyı́á áredı
NWT	Northwest Territories eyı́á áredı
SDMCLCA	Sahtú Dene Há Tanı Mǵla Gohé Ne Hesánédarét'ǵ ǵerǵhtǵ'ę Dowé eyı́á áredı

Beghō ʔeratł'é 1

Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə

Photo: 2017-2018 Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə, December 5, 2017, Ottawa, ON.

ʔih̓ts'ę́ts'ę́ s̓ą́ą́ ts'ę́ gozı́ héoniwı́ la: Roshan Begg (GNWT), Margaret Julian (Canada), Dale Pegg (Canada), Janice Larocque (GNWT), Sue Bowie (GNWT), ʔekw'ah̓tdá Raymond Tutcho (DGG), Freda Taneton (DGG), Victoria Chan (DGG), Tanya Shum (Canada), Buddy Williams (GNWT) and Tannis Bujaczek (Canada).

Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə (IC) edire dánı́ Dél̓nē Edets'ę́ K'áots'erewā ʔerıhtł'é Dowé (FSGA) K'áots'ewā t'á gok'ę́ négots'ę́ą́a gha ʔerıhtł'é náka nagehtsı́ s̓ı́ goghō suré máhsı́ genı́wē. Edire ʔerıhtł'é s̓ı́ la honénōą́ó náka sa April 1, 2017 gots'ę́ March 31, 2017 gok'ė́nahtah ékaréhwha gots'ę́ goghō ʔeratł'é ą́t'e.

Dél̓nē Got'ı́nē Gogovernment(DGG) há Northwest Territories gogovernment (GNWT) há Canada gogovernment eyı́á Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə gı́ı́. Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə gı́ı́ kə s̓ı́ areyōné ayı́ı́ ghō dáagenı́wē s̓ı́ goghō łégogede k'éré areyōné as̓ı́ı́ ghō gogede tł'ą́ą́ goghō ʔehk'ę́ agenı́wē nı́dé zō yeghō godı́ gehtsı́.

Dél̓nē Bek'ē Négots'ę́ą́a Gha Gok'aréhkw'ı Kə gı́ı́ s̓ı́ Dél̓nē Edets'ę́ K'áots'erewā ʔerıhtł'é Dowé dánı́ bek'ę́ négóokw'e s̓ı́ dánı́ yek'ę́ négogę́ą́a gha s̓ı́ ayı́ t'á gogha ts'ė́orét'ę́ gots'ę́ dánı́ yek'ę́ gogereą́a gha s̓ı́ ededı́nı́ą́ areyōné gots'ę́ goáı́á. Edire goghō ʔerıhtł'é hólı́ s̓ı́ la, łəə xae gok'ė́nahtah dánı́ yek'ā eghálagı́dá s̓ı́ areyōné yeghō egerıhtł'é eyı́ ghō ą́t'e. Edire beghō eratł'é s̓ı́ FSGA dahgharé DGG há gots'ę́ amı́ı́ gogha yek'ā eghálagı́dá kə, Territorial há gots'ę́ Canada gots'ę́ amı́ı́ gogha yek'ā eghálagı́dá kə, gots'ę́ godı́ areyōné chegéla s̓ı́ eyı́ t'á ʔerıhtł'é hólı́.

Dél̓nē Edets'ę́ K'áots'erewā ʔerıhtł'é Dowé (FSGA) dánı́ bek'ę́ négókw'e gha yek'ā ełezí yeghálageda gok'ā gogı́aą́a kə s̓ı́ areyōné ełegerıhchá t'á ełets'ę́ k'ė́nagogeą́a gha.

Délíne Got'íne Government

DGG ka sǫ́ Délíne Edets'é K'áots'erewá ʔerǫ́ht'é Dowé (FSGA) dánǫ́ bek'é négók'w'e gha sǫ́ suré ékagóot'e genǫ́wé gha yek'á gogíawá. Délíne Bek'é Négots'éǫ́á Gha Gok'árehkw'í Ká gǫ́lǫ́ sǫ́ DGG gogha Dave Little, Chief Executive Officer hǫ́lǫ́ eyíá DGG gogha April 1, 2017 gots'é March 31, 2018 gots'é gok'á hǫ́dá.

www.deline.ca/en k'á dúle DGG goghq kegots'íhǫ́á.

Northwest Territories Government

GNWT gogha suré edowé ka (Department of Executive há Indigenous Affairs (EIA), denewá gha eghálageda ka gǫ́lǫ́ sǫ́ Délíne Edets'é K'áots'erewá ʔerǫ́ht'é Dowé (FSGA) dánǫ́ bek'é négók'w'e gha sǫ́ suré ékagóot'e genǫ́wé gha suré ǫ́ǫ́hǫ́lǫ́ areyqóné t'á yek'á gogíawá. GNWT gogha Délíne Bek'é Négots'éǫ́á Gha Gok'árehkw'í Ká gǫ́lǫ́ ka sǫ́ Canada gots'é ékagóot'é gha sǫ́ba goghqyá nǫ́dé, dánǫ́ ékagóot'e gha sǫ́ba bets'é bek'áowí sǫ́ ededíne ékanǫ́ t'á k'ola gots'é nágedí. Sue Bowie, Director of Implementation EIA Délíne Bek'é Négots'éǫ́á Gha Gok'árehkw'í Ká gǫ́lǫ́ ka, GNWT gogha gok'á weda hǫ́lé. April 1, 2017 gots'é March 31, 2018 gots'é gogha gok'á hǫ́dá.

www.gov.nt.ca k'á dúle GNWT goghq kegots'íhǫ́á.

Canada Government

Canada gogha gots'é, Délíne Bek'é Négots'éǫ́á Gha Gok'árehkw'í Ká gǫ́lǫ́ ka sǫ́, Canada gha gok'é négots'éǫ́á gha gots'é K'áogewá (Implementation Branch). Denewá gha eghálageda gǫ́lǫ́ há Northern Affairs (CIRNA) eyí ts'é gogha gok'á weda hǫ́lǫ́. Canada gha gok'é négots'éǫ́á gha gots'é K'áogewá (Implementation Branch) gǫ́lǫ́ ka sǫ́ DGG, Territorial gots'é Canada gozǫ́ eghálageda sǫ́ ayí t'á gok'á négogéǫ́á gha eghálageda kúlú gogha ts'éorét'é nǫ́dé, eyí t'á gots'é nágedí gha gozǫ́ gok'á geréhk'w'í. Mr. Dale Pegg, Director hǫ́lǫ́, Treaty Management West, Implementation Branch West, CIRNA, eyíá Canada gogha Bek'é Négots'éǫ́á Gha Gok'árehkw'í ka gǫ́lǫ́ gozǫ́ gok'á hǫ́dá. April 1, 2017 gots'é March 31, 2018 gots'é gogha gok'á hǫ́dá.

Canada gogha areyqóné ayí ts'é k'áogewá goghq keots'erushá ts'enǫ́wé nǫ́dé dúle www.canada.ca/en k'á dúle Canada goghq kegots'íhǫ́á.

Canada gogha areyqóné CIRNA ayí ts'é k'áogewá goghq keots'erushá ts'enǫ́wé nǫ́dé dúle www.canada.ca/en/crown-indigenous-relations-northern-affairs k'á dúle CIRNA goghq kegots'íhǫ́á.

Beghō ʔeratl'é 2

Ayíi Ghō Agodí Há Begodí

FSGA Begodí Ts'ę Ayíi Bet'áoréʔá Ghō Zō ʔeratl'é

Government Dání Edegha K'ágogéʔá Eghálageda:

September 1, 2016 ekúu Délíne Edets'ę K'áots'erewā ʔeríhtl'é Dowé (FSGA) sǫ ededíne Northwest Territories gogha gots'ę káaxóné Denewa kótah íáa gots'ę alé edegha edets'ę k'áogerewā gogeréhtsǫ.

Délíne Edets'ę K'áots'erewā ʔeríhtl'é Dowé (FSGA) dahgharé Délíne Got'íne Government edegha gogéhtsǫ sǫ élaot'e Délíne gok'áyíi dene nádā gha areyóné t'á government gǫlǫ.

Délíne got'íne gokádā k'ę ʔekw'ahṭṭdā ts'edí nǫdé, dene suré t'akwā k'áowā hǫlǫ há suré ʔekw'í k'egoʔa, gots'ę béot'íne ká yegha ʔek'átagerewā t'á Délíne Got'íne Government gha k'áowā hǫlǫ gha gok'á nǫṭ. Dene náka gogha ʔek'átagerewā ká ʔekw'ahṭṭdā zǫ eghálageda gha k'áowā gǫlǫ gha kágoazha há eyǫ k'eré k'achu Dene dǫlǫ gogha ʔek'átagerewā gǫlǫ ká há gots'ę ʔohda íáa gohá weda, eyǫ Délíne K'áowádó ká (main council) gǫlǫ.

K'áots'ewā T'á ʔeʔadó Hóli:

Délíne Edets'ę K'áots'erewā ʔeríhtl'é Dowé (FSGA) dahgharé Délíne Got'íne Government (DGG) ayíi ts'ę k'áogewā sǫ k'á dúle k'ágogéʔa. Délíne Got'íne Government (DGG) dúle ʔeʔa yágíhtsǫ, Délíne kótah gok'áyíi dání k'ágogw'e há edire t'á k'óla dene ts'ę nágedi:

- Dání kótah nezó k'ágokw'e gha asǫ yet'á goghálagudá gha gogha gehǫ, ʔek'átats'erewā gha k'óla gonáoweré gogha gehǫ, kótú gonáoweré k'óla gogha gehǫ, Sǫba k'éehxa náots'eyā gonáoweré k'óla gogha gehǫ, gots'ę nę dání beghálaeda gonáoweré k'óla gogha gehǫ, etc.
- Ts'ódane k-12 ʔeríhtl'ekó at'ǫ gha k'óla, alé ts'ódane netséle goghágonetę, dene nechá goghágonetę há ʔeríhtl'ékódó goghágonetę godahk'á k'óla

- Délíne gots'ę Sahtú Dene Há Tanǫ Mǫla Ká Gokádā náoweré, Dene Náoweré, gots'ę Asǫ Hets'erǫhchá gonáoweré k'óla
- Ts'ódane Dene Ghótá
- Ts'ódane Há Góot'íne Gots'ę Náts'edǫ
- Délíne Gok'áyíi Kótah Gonéné
- Xaré Dene Náoweré t'á Nats'ejú Godahk'á
- Kótah Dene Gha Kó Góla
- Dene Ghaaredǫ Godahk'á
- Dene Sénéyaʔetǫ Godahk'á

K'áots'ewā T'á ʔeʔadó Hohtá Sǫ Honénō Xae Gots'ę Edire Gok'á Eghálageda Ghaíle:

Délíne Got'íne Government sǫ Canada gogovernment há GNWT gogovernment ts'ę gogǫdé gots'ę edire goghō honénō xae gots'ę gok'á eghálageda henáageréhǫ gha gókedi. Eyǫ sǫ la:

- Xóníts'ida
- Dene Gha Asǫ Helats'itó Há ʔeʔa Dahgharé Dene Hek'áts'edǫ
- Dene Łǫwǫ Góʔeríhtl'é Há Gots'ę Asǫ Wela

Bek'ę Négets'ęʔá:

Yek'ę négogéʔá gha (September 1, 2016) ekúu eyǫ yedzéné hegerézǫ Délíne Got'íne Government ká, Délíne kótah gonezó k'ágokw'e gha gots'ę goálá agújá.

Délíne Edets'ę K'áots'erewā ʔeríhtl'é Dowé (FSGA) dahgharé Délíne Got'íne Government sǫ asǫ tǫ ts'ę k'áogewā agejá. Délíne Got'íne Government sǫ ayíi ghálageda gha sǫ suré yesánédageréhǫ k'onǫhdǫ yek'á eghálageda kéogenǫhwhǫ gha godǫ gehtsǫ. Délíne Got'íne Government gǫlǫ asǫ ʔehdá ghálageda ghaíle gha ʔeʔa yágíhtsǫ t'á GNWT ededíne yek'á eghálageda hǫlǫ t'á ʔǫlǫhǫ yek'á goghálageda gha.

Denewá Gogovernment Ayíi Golatfá Wela:

Déljné Got'jné Government, Denewa gogovernment gylj t'á ayíi Déljné First Nation Band (#754) yets'é k'áogewá há ayíi golatfá wela gots'é ayíi Déljné Land Corporation ká há Déljné Financial Corporation eyi k'ola ayíi golatfá wela hylj sýl areyóné Sahtú Dene Há Tanj Mólá Gohá Nę Hesánédarét'q 7erjhtf'é Dowé (SDMCLCA) dahgharé nę ts'é asýl sýba hylj sýl ededjnjá gogha golatfá wela hajlé. DGG golatfá wela ade gha.

Déljné got'jné káraa k'é goretá njdé náotilé Déljné Got'jné Government gozí dene gylj k'é goretá. Amýl ká Déljné First Nation Band (#754) le njdé Déljné Land Corporation ts'é dene káraa k'é goretá njdé, Déljné Got'jné Government gozí dene gylj k'é goretá. Dzenę hegerézı were Déljné First Nation Band (#754) le njdé Déljné Land Corporation ts'é dene káraa k'é dene gulé gha 7óhla gozí gok'á njot'á gha gogerjké njdé, ededjné k'ola dúle Déljné got'jné káraa k'é goretá.

Dene Gha Gok'árehkw'ı ká (Beneficiary Board) sýl Déljné First Nation gots'é amýl Sahtú Dene Há Tanj Mólá Gohá Nę Hesánédarét'q 7erjhtf'é Dowé (SDMCLCA) dahgharé nę hesánédarét'q ts'é nę há sýba hylj sýl t'á gozí agot'j njdé, eyi dahgharé ededjné k'ola qde nágedá sýqonj kúlú gohá agot'j gha gó7q.

Nę 7erjhtf'é T'á Beghálaeda:

Dzenę hegerézı were Déljné Land Corporation, GNWT Department of Lands gots'é Charter Community of Déljné ká sýl areyóné Déljné gogha nę ghálageda gylé. September 1, 2016 agújá ekúhyá Déljné Got'jné Government sýl Déljné gok'áayı areyóné nę k'á dagot'j sýl ededjné golatfá wela. Goťi amýl whanę nę bets'é hylj há gots'é Commissioner nęné hylj GNWT eyiá gonéné k'á dene nádé sýl dánj yet'á gohá nezó góo7á gha gonéné k'á gogha goghálageda.

Beghō ʔeratł'ě 3

2017-2018 Dágwat'í Há Ayí Ghō Agorıdı

Délıne Bek'ě Négots'ěʔá Gha Gok'éréhkwi Kə há gots'ě Sôba Gha Gok'éréhkwi Kə sıl April 11, 2017 Sôbak'á, NT, łegenáadı; September 14, Délıne, NT łegenáadı gots'ě December 5 k'á Ottawa, On łegenáadı.

Délıne Bek'ě Négots'ěʔá Gha Gok'éréhkwi Kə

Nezō Areyōné T'á Edegots'eredí Gha Náka Xae Táonéht'ě Łegenéhdı:

Délıne Edets'ě K'áots'erewə ʔerıhtł'ě Dowé (FSGA) dahgharé 14.3.4 káyi Canada, GNWT gots'ě Délıne Got'ıne Government kə sıl náka xae táonéht'ě edire ghō łegenéhdı gha góʔo:

- Délıne gok'áyı Nezō Areyōné T'á Edegots'eredí gha dání k'əgogəʔa;
- Ayı eyıá areyōné t'á godaréhcho got'áorəʔa; há Canada há DGG le nıde DGG há GNWT ayı ghō Délıne Edets'ě K'áots'erewə ʔerıhtł'ě Dowé (FSGA) dahgharé 14.2.1 le nıde, 14.2.3 k'áyı ełezi ʔehk'ě ats'enıwə gogodı gehtsı sıl ghánageda gha góʔo.

Edire gha gots'ě Canada t'akwə gogha goaʔa gha – Areyōné néné gogha Denewa há ʔenákə kə Nezō Areyōné T'á Edegots'eredí gha (Housed at Health Canada and then Indigenous Service Canada) kə sıl náka xae táonéht'ě September há December 2017 dání gok'ə eghálagudá gha łegenáadı sıl, gots'ě nádagerudı gha gozı agıat'ı. DGG sıl Canada gohá Nezō Areyōné T'á Edegots'eredí gha ayı eyıá suré got'áorəʔá genıwə gok'ə eghálagudá há gots'ě łegenéhdı gha gozı ʔerıhtł'ě ghálagıdá. GNWT kə sıl ededıne nezō edegots'eredí há social services ayı gogha got'áorəʔá genıwə sıl gogha ʔerıhtł'ě hólı tah négenıla.

Ale ekúu February zá belıle nıde March zá bénaonıwı ekúhyá eyıá łets'ehnoohdı gedı haıle kúlú, DGG sıl hıdó aolé gógedı gogerıka t'á łegenéhdı godzené hıdó anagılá.

Eyı K'á Ayı Ghálagudá:

- Nákə xae táonéht'ě Nezō Areyōné T'á Edegots'eredı gha łets'enéhdı sıl May 15, 2018 eyıá Délıne agoat'ı.

Areyōné Néné Gha Asıl ʔeht'áts'erele Gha Godı Ełegháts'elə:

Federal Government kə sıl Mexico Há Behchonéné gohá dání asıl ʔehtáts'erele (North American Free Trade) gha ʔehk'ě ats'enıwə gogha godı gehtsı gha sıl k'ále agot'ı. K'ále edire ʔerıhtł'ě hohłá ekúu SSI kə sıl Federal gogha gok'éréhkwi kə sıl areyōné néné gha asıl ʔeht'áts'erele gha ełehá goghō łegenáadı.

Gok'ě Négots'ěʔá gha Goʔerıhtł'ě Hohłá:

Délıne Gok'ě Négots'ěʔá gha Goʔerıhtł'ě (IP) hohłá gha sıl k'ále hólıle. IC kə sıl IP huhłá k'eré beghō computer k'á webpage k'á k'ola wolá gháre beghō enagóot'ě genıwə.

Eyı K'á Ayı Ghálagudá:

- Canada sıl Gok'ě Négots'ěʔá Goʔerıhtł'ě Mólawa kədə t'á łetagehtı gha.

(FSGA) Sahtúot'ıne gokədə t'á:

Délıne Edets'ě K'áots'erewə ʔerıhtł'ě Dowé (FSGA) k'áyı Sahtúot'ıne gokədə t'á łetats'uhı hadı ratł'ě t'á, Délıne Got'ıne Government kə sıl dadı k'éta k'egots'ıwa hagenıwə t'á Canada eyı gha sôba hegerıka. DGG kə sıl dání łetagehtı gha gots'ě dání agele gha yeghō areyōné ʔerıhtł'ě gehtsı há dání yek'ə eghálagada gha sıl March, 2018 ekúu yegha sôba hegerıka beʔerıhtł'ě ghō enagıt'e.

Eyı K'á Ayı Ghálagudá:

- DGG kə sıl Délıne Edets'ě K'áots'erewə ʔerıhtł'ě Dowé (FSGA) sıl Sahtúot'ıne gokədə t'á łetagehtı gha.

DGG Gok'é Négots'etá Dahk'a há Dene K'a Dageredí Ká/ Ełek'etats'ewé Gowaá:

DGG gıllı ká sıl dání Dene K'a Daredı Ká t'a k'énégót'a gha sıl ıalıhlı yek'a eghálageda gha. Eyi há k'ola ıehk'etats'ewé gowaá (*Elections Act*) gonáoweré gehtsı sıl yekadá k'a ıalıhlı goghálageda. Edire sıl ıóhla IP k'áyile nıde (Pre Effective Date Plan) ékagót'é gedi gha godı gehtsı sıl k'etá k'agogeıa aget'ı.

Canada-Déline Uranium Goghálageda Gha:

Jeremy Weyerman há Tina Bohnet (Indigenous Services Canada's NWT Regional Office) gots'é Denewá gha eghálageda gıllı ká há IC, DGG gogha Bob Gill sıl phone k'a gozı weda gháre sıl Canada -Uranium Table (CDUT) goghó elégogiade.

CDUT ghó ıerat'é sıl sılae xae káaxóné begghó enagót'e gots'é nákáıonııó ets'étae goghó godı gehtsı, yek'a eghálageda ghaile sıonı kúlú. DGG sıl goghó godı tae gehtsı sıl k'ále bek'a eghálats'uda genıwe. Eyi sıl la k'é begháts'uda genıwe. Canada sıl areyoné ayı k'ále dene yegghó ııa sıl ghálats'uda genıwe. Ékanı kúlú DGG sıl ékagógedı, yahnı gots'é asıl ghánats'uda dahdı kúlú ékaréwha bek'arıá gots'é ıó begghats'eda gha dahdı t'a begháre nezó asıl ghánats'edále. Eyi k'aré DGG agedı gots'é, Canada gogha Nezó Areyoné T'a Edegots'eredı (Health Canada) há ne k'a dagóht'e há ne k'a godanáwı sıl wáe beghánats'udá há begghó nagots'ude gha gok'a hulá gógedı.

Tııchó Há Sahtú Gonéné ıełek'etá Qt'e:

Tııchó Gogovernment há Sahtú Secretariat Incorporated (SSI) elehá ıehk'é ats'enıwe gehtsıle. Canada sıl ATRIS héredı dahgháre areyoné Denecho Náoweré denewá hıllı káıaıa k'é goret'a sıl begghó ıerat'é areyoné yek'agedı dahk'a t'a Tııchó há Déline dání Sahtú Ne Gohá Gosánedarét'ó gok'áyı dání ne k'a k'énagogeıa sıl eyı t'a gogháts'udá genıwe. Canada sıl gochılekú ká

há amıl eyı ne k'áyı aget'ı sıl Déline, Tııchó gots'é SSI gok'adegııá qt'e keogeruhshá gogenıhwe. Federal government ká sıl ıde ne k'a asıl kagenıwe gha nıde, eyıá suré yek'a néıedegenııá.

DGG ke agedı gots'é ékanı ne heots'ehdı gha góóle. Eyi k'eré Móhwhı Gogha De Nıııtee ne mone bıets'ahıehwhá sıl la gotı náts'ezé há ıehdzo ats'ehı gha ıó gha agılá qt'e gedi.

Eyi K'a Ayı Ghálagudá:

- Canada sıl dání ne heogehdı gha ıerıht'é gerıtt'é sıl DGG ká gogha ıehkw'ı qt'éle keogerıhshó t'a eyı ıerıht'é gok'óné gerechu gha hıle, kúlú dene yegháda gha góóle agılá.

Ayı T'a Ne Ghó Náadits'ewá:

FSGA k'áyı, Appendix C4 yedanaıegerıla (GNWT: Ayı Dzené k'a) dahgháre DGG areyoné ne k'a tsıágówa kúlú, eyı k'ola eyı dzené hegeréı ekúu gots'é fıataréhya. DGG ká sıl fıahrtare eyı ne k'a goıó tsıágówa t'a goghó gonı naeda t'a ekúu t'ı gok'a ségots'ule gha gok'a eghálats'uda genıwe. GNWT ká sıl Déline Bek'é Négots'etá Gha Gok'aréhk'ı Ká gıllı sıl eyı k'óné Ne Tsıágówe K'a Eghálats'uda Gha Gok'a geréhk'ı Gıllı ká (Environmental Site Assessment) eyı ne k'a tsıágówa sıl ekule hıdı gogha begháts'eodı hagedı godı gehtsı hıle sıl kenagudı gha ékanagógeredı. Ne k'a tsıágówa sıl gok'a ıeht'é há ne há gok'a ıó ats'ılá nıde gots'éhıóné begháre ne k'a tsıgowı gha sıonı gedi t'a ékanı godı gehtsı hıle.

Eyi K'a Ayı Ghálagudá:

- IC ká gıllı sıl ne k'a tsıágówa sıl areyoné ıehk'eré yegghó gogude gha gok'a réht'é agıhwe gha. Ékanı nıde territorial há federal gots'é ne tsıágówa gha gozı gok'aréhk'ı ká, ékanı ghálageda gıllı ká godahk'a keogerıhshó t'a, gots'é nádageredı gha gozı aget'ı gha.

Xae Táonéht'ě Gōʔerjht'ě Hohtá:

Délne Bek'ě Négots'ěʔá Gha Gok'əréhkw'í Kə gíł sǵ gogha xae táonéht'ě gōʔerjht'ě (2016-2017) hohtá sǵ May 2017 yéogenjhwə gots'ě March 2018 yeghō enagt'e. September 1, 2016 FSGA dzēnē hegerézi eyi t'á kéonǵwí were ayíi ghálagídá ghō enagt'e gots'ě, amíł kə yeghálagídá, há bek'ě négots'ěʔá gha xae yéogenjhwə gots'ě xae belō gots'ě ayíi k'ə eghálagídá sǵ areyōnē ʔerjht'ě k'ə négenǵla.

Canada sǵ edire ʔerjht'ě ʔetagehtǵ há hohtá gha ededǵnē sǵba t'á gots'ě goálá. GNWT sǵ dánǵ yek'ə eghálageda, gehtsǵ, k'énégéłə, nageret'ě, ʔetagehtǵ, dánǵ béorat'ǵ gha gots'ě computer k'ə nígéle gha sǵ ededǵnǵ gots'ě goálá.

Sǵba Náoweré Gha Gok'əréhkw'í Kə

Xaré Sǵba Ts'et'ǵ (OSR) Gōʔerjht'ě:

Canada sǵ dánǵ xaré sǵba ts'eretsǵ (ORS) gōʔerjht'ě gehtsǵ sǵ DGG xae táonéht'ě ededǵnē edegha yek'átá ékanǵ ʔerjht'ě gehtsǵ gha goghá genǵla. Sǵba náoweré gha ʔehk'ě ats'enǵwē gehtsǵ dahgharé ale ʔáa xae kéogenjhwə gogha sǵba goghóya. Eyí ts'éhǵōne sǵba k'eoghjhwə sǵōnǵ kúlú, eyí gots'ě sǵlae xae kénaonǵwí gots'ě gogha ékagúǵō sǵōnǵ kúlú, ékanǵ gha ełezi ʔehk'ě ats'enǵwē gehtsǵ dahgharé agot'ǵ. Eyí k'eré k'ola Canada 2017, ǵłhbé ekúu tae xae gots'ě OSR k'ə sǵba chets'ele sǵ bek'ə asá agode ghaile gedi godǵ gehtsǵ. Ékanǵ kúlú DGG sǵ sǵba gha ʔehk'ě ats'enǵwē gehtsǵ héogenjhwə gots'ě ʔáa xae táonéht'ě sǵba dánǵ k'énat'e ghō ʔerjht'ě gehtsǵ gha góǵō.

Dánǵ Kǵtah K'əgokw'e Há ʔleh K'ə Tax Sǵba Há Genǵdā:

DGG kéogenjhwə ekúu dánǵ gok'ě négót'á há ʔleh gha tax ts'ě sǵba hohté sǵ k'ə nágogehdíle nō t'á xae táonéht'ě gogha goxoehdí gha sǵba herehtá ʔerjht'ě k'édí hǵł henédegénǵt'ě. Hǵdíi dánéht'e xae gots'ě ékanǵ gohá góǵō t'á ékagóht'e t'í agóht'e nǵdé, gohá kǵtah nezǵ k'əgokw'ele há ʔleh tax ts'ě sǵba hohtá gots'ě at'ǵ sǵ, gōʔerjht'ě wela t'á ʔleh tax ts'ě sǵba hohtá gots'ě at'ǵ gha sǵ t'á gogha horíla gohá négoréwí gha sǵōnǵ genǵwē t'á ékanǵ négogénǵǵō. GNWT sǵ kǵtah sǵba t'á gohá nezǵ góǵōa gha ékanǵ gha bekədá há begodǵ t'á DGG gots'ě náǵdí.

Asǵ Edegharé K'əgots'əʔa Ghánats'ídá:

Canada sǵ DGG asǵ edegharé k'əgogēʔa gha gozǵ begharé gots'əʔa gha ʔerjht'ě gozǵ hútsǵ genǵwē. Canada sǵ hǵdúh dzēnē gogha treaty yágíhtsǵ gha office get'ǵ. Eyí sǵ Denewá k'ě treaty k'ǵnē hólǵ t'á amíł edehá edets'ě k'áots'erewə gha government yagíhtsǵ sǵ, asǵ government gogeretsǵ nezǵ gok'ě négogéʔá gha asǵ edegharé yek'ə k'əgogíʔa gha goghánagída t'á gots'ě nágedǵ gha négogénǵǵō. Eyí eghálageda dahk'ə sǵ suré ékanǵ ghálageda gha dene gogháonéte kə dene gots'ě nágedǵ gha gok'ə négogénǵla.

Eyí K'ə Ayí Ghálagudá:

- DGG sǵ edire t'á k'énagogeʔa ghō wáé goghō ets'əwóohkw'ě genǵwē.

Beghō ʔeratł'é 4

Gonáa Gogha ʔehk'é Ats'enıwē Yágıhtsı

FSGA hólı ghózá k'ola government etaerét'é ełezi gok'é négots'éʔá (IP) gha ʔerıhtł'é gehtsı, sôba Náoweré(FA) gha ʔehk'é ats'enıwē k'ola gehtsı gots'ę Tax gha ʔehk'é ats'enıwē k'ola gehtsı. Edire areyōné ʔehk'é ats'enıwē ełezi yágıhtsı sıı suré yet'áogerıhwhı. Areyōné ʔehk'é ats'enıwē ełezi yágıhtsı dahgharé eyıá FSGA k'é négót'á há DGG hohłá gha k'ola sôba goghóya.

Bek'é Négots'éowá Gha ʔerıhtł'é

Government etaerét'é IP gehtsı sıı September 1, 2016 bek'é négót'ę. IP sıı ayıı t'á areyōné FSGA dahgharé yekádá t'á yek'é négogéʔá gha wela. Eyı k'ére bekádá dádı sıı government etaerét'é dánı ełets'ę nágedı t'á bek'é negot'á gha k'ola bekádá wela. FA há FSGA sıı ʔeʔa hólı dahgharé yek'ę gogıʔa kúlú IP sıı ʔeʔa ȳt'ele t'á yek'á k'énagogeʔa ghaile nıde k'ola ékanı.

Sôba Náoweré ghō ʔehk'é Ats'enıwē Hohłá

DGG, GNWT há gots'ę Canada sıı Sôba náoweré (Fa) sıı la whanę ʔehk'é ats'enıwē begha hólı ȳt'e. FA sıı September 1, 2016 ekúu kéonıwá. Eyı kéonıwá dahgharé Canada há GNWT sıı ayı t'á FSGA k'énégȳkw'e gha sôba t'á gots'ę nágedı gha k'ola ʔeʔa hólı ȳt'e.

Dárehwhá DGG wháe asıı ts'ę k'áots'uwá genıwē nıde, FSGA sıı yets'ę k'áogewá gha t'á bedanaȳets'erúlá genıwē nıde, ayıı ts'ę k'achu k'áogewá k'á eghálageda gha sıı k'ola gha sôba gogha yedanagerıle gha góȳ.

Federal há GNWT sıı DGG edets'ę k'áogerewá gha FA hólı sıı t'aots'énęȳ gots'ę sôba t'á gots'ę nágedı gha, k'ére łaret'ę zȳ alé asıı héots'enúhwhı genıwē nıde, eyı k'ola gha sôba sáȳnéht'e t'á gots'ę nágedı gha.

FA k'áıı OSR t'á xaré sôba geretsı gha k'ola kádá hólı. ȳdáhı DGG xaré sôba geretsı t'á edets'ę nágedı gha k'ola kádá hólı t'á dúle nıde, edets'ę k'áots'erewá gok'é négots'éʔá gha xaré sôba geréhtsı t'á k'ola gots'ę nágedı gha.

Tax T'á K'énagokw'e Gha ʔehk'é Ats'enıwē

Canada gogovernment, GNWT há DGG ká sıı etehá tax gha ʔehk'é ats'enıwē gehtsı. Eyı t'á DGG xaré edegha government gıı há gochelekú ká dánı tax t'á k'énagogeʔa gots'ę nágehđı gha sıı, gogha godı gehtsı k'éta k'énagogeʔa gha góȳ.

Appendix

Dél̨nę gok'əyí gha ne ɁerɁhtł'é

